AUI, secţiunea III e, Lingvistică, tomul LVIII, 2012

Pentru o nouă ediţie a *Tratatului de dialectologie românească*

Ioan DĂNILĂ

Universitatea „Vasile Alecsandri”, Bacău

A doua parte a secolului al XX-lea a înregistrat un spaţiu fast pentru dialectologia românească: în intervalul 1971-1984, au apărut cîteva lucrări de excepţională însemnătate pentru această disciplină în special şi pentru ştiinţele limbii în general. Cronologic, apariţiile sînt următoarele[1]: 1971/1972 – *Tratat de lingvistică generală*, realizat de un colectiv (de 14 specialişti), coordonat de Al. Graur, împreună cu Sorin Stati şi Lucia Wald; 1972 – *Micul dicţionar enciclopedic*, cu concursul a peste 200 de colaboratori, care au elaborat circa 77.000 de articole; 1972-1975 – ediţia critică, în trei volume, a lucrării lui B. P. Hasdeu *Etymologicum Magnum Romaniae* (editor Grigore Brâncuş); 1973 – *Stilistica funcţională a limbii române*, de Ion Coteanu; 1974 – *Dicţionar al limbii române vechi*, de Gheorghe Mihăilă; 1974-1975 – *Limba română contemporană*, curs universitar coordonat de Ion Coteanu; 1975 – *Compendiu de dialectologie română (nord– şi sud–dunăreană)*, de Matilda Caragiu-Marioţeanu; *Dicţionarul explicativ al limbii române* (coordonatori: Ion Coteanu, Luiza Seche, Mircea Seche); 1976 – *Influenţa ortografiei asupra pronunţării literare româneşti*, de Flora Şuteu etc.

„Scurta cronologie” ar fi continuat cu două apariţii fundamentale pentru cunoaşterea varietăţilor regionale şi istorice ale limbii române. În 1977, a apărut *Dialectologie română*, de Matilda Caragiu-Marioţeanu, Ştefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu şi Romulus Todoran, „manual universitar, care introduce pe studentul în filologie în problemele fundamentale ale dialectologiei”[2], iar în 1984, sub egida Institutului de Cercetări Etnologice şi Dialectologice, apare *Tratat de dialectologie românească*.

Punctul de plecare al monumentalei lucrări (845 de pagini, 177 de hărţi, glosar de termeni, bibliografie, rezumate) este cuprins într-o mărturie a coordonatorului, Valeriu Rusu: „... au apărut, în ultimii ani, tendinţe şi orientări noi în cercetarea dialectală, derivate din propriile noastre întrebări şi căutări, care pregătesc, în mod discret dar cu încăpăţînare ţărănească, terenul unor noi germinaţii”[3]. Dacă *Dialectologie română* este un manual universitar, lucrarea din 1984 este „un tratat

[1] Apud Jana Balacciu, Rodica Chiriacescu, *Dicţionar de lingvişti şi filologi români*, Bucureşti, Editura Albatros, 1978, pp. 52-53.

[2] Matilda Caragiu-Marioţeanu, Ştefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Romulus Todoran, *Dialectologie română*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1977, p. 3, *Prefaţă*.

[3] Valeriu Rusu, *Prefaţă* la *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Editura Scrisul românesc, 1984, p. 6.

BDD-A1648 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:42 UTC)

academic al domeniului avut în vedere, atît prin structura şi economia sa, cît şi prin modul de a înfăţişa materia respectivă”[4]. Şi totuşi, în intenţia realizatorilor, lucrarea se adresează „atît specialiştilor, cît şi profesorilor, studenţilor, elevilor, oamenilor de litere, în general, tuturor celor preocupaţi, într-un fel sau altul, de acest aspect unic al creativităţii româneşti, limba română şi totalitatea varietăţii ei spaţiale”[5].

Tratatul... este rodul proiectului inclus în planul de acţiune al Sectorului de dialectologie din cadrul institutului de specialitate din Bucureşti pentru anii 1979-1981 şi finalizat printr-un contract de cercetare cu Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste (echivalentul Ministerului Culturii de azi). După „numeroase şi aprinse şedinţe ale Cercului de dialectologie”[6], au fost definitivate planurile capitolelor şi subcapitolelor, dar viziunea decisivă a fost realizată în cuprinsul unei mese rotunde (27-28 nov. 1981), menită a realiza necesara unitate asupra conţinutului. Considerente care nu au fost făcute publice au determinat ca lucrarea – de importanţă covîrşitoare pentru reconsiderarea identităţii noastre naţionale în spaţiul danubiano-pontic – să nu apară în Capitală, la Editura Academiei R.S.R. (cea mai indicată) sau la Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică ori măcar la Editura Didactică şi Pedagogică, precum *Dialectologie română*, ci la o editură din provincie – e drept, cu mare tradiţie. Într-un moment confesiv, Valeriu Rusu, căruia i se datorează reuşita demersului, relatează cum l-a convins pe Ilarie Hinoveanu să publice lucrarea, ameninţată, aproape sigur, de numeroasele discuţii despre unitatea limbii române în dreapta şi în stînga Prutului, îndeosebi.

Meritul esenţial al *Tratatului...* este că, spre deosebire de *Dialectologie română* – care se constituie într-un mijloc de introducere în intimitatea disciplinei –, valorifică achiziţiile în domeniu, în primul rînd cele oferite de atlasele lingvistice. De la înălţimea acestor materiale de certă valoare documentară, autorii studiilor au resimţit obligaţia de a lua atitudine faţă de necesitatea interpretării juste, cu referiri la eşantioane lingvistice, a specificului limbii române în spaţiul formal ori în medii alogene. Exemplele de limbă vie sînt numeroase şi edificatoare pentru susţinerea unui punct de vedere. S-a ivit astfel profilul unei „prime sinteze academice de dialectologie românească”[7], realizată, din păcate, într-un tiraj redus. (În caseta tehnică apare doar bunul de tipar: 27.XII. 1984.)

O lucrare colectivă care antrenează atît de mulţi colaboratori este pîndită de pericolul fragmentarismului şi al discontinuităţii stilistice. Al. Graur, coordonatorul principal al *Tratatului de lingvistică generală* (Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1972), şi-a asumat riscurile unui proiect similar: „Desigur, nu toate problemele au fost tratate la acelaşi nivel” şi cu aceeaşi adîncime – recunoaşte reputatul lingvist. Urmează argumentele („Un număr mare de autori (14), o diversitate de preocupări, înglobate toate în lingvistica actuală, duc fatal la o oarecare diversitate stilistică”) şi

[4] *Ibidem*, p. 9.
[5] *Ibidem*.
[6] *Ibidem*, *Notă*, p. 11.
[7] *Ibidem*.

BDD-A1648 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:42 UTC)

soluţiile („Fără a încerca să anuleze personalitatea autorilor, fără a împiedica plasarea lor pe poziţii uşor diferite, după temperament şi după subiectul tratat, comisia de revizie s-a străduit să elimine cel puţin diversitatea de concepţii”)[8].

Au trecut, aşadar, aproape trei decenii de la apariţia *Tratatului*..., răstimp în care s-au tipărit alte numeroase studii privitoare la varietăţile regionale ale dacoromânei. S-au ţinut congrese, conferinţe naţionale ale dialectologilor români, s-au diversificat şi perfecţionat mijloacele de colectare, stocare şi interpretare a materialului lingvistic, încît se impune o nouă ediţie a *Tratatului de dialectologie românească*, menită a sintetiza rodul cercetărilor de pînă acum şi a le asocia cu cele din plan european şi internaţional. Se va încumeta cineva să elaboreze măcar un proiect de o asemenea anvergură? Greu de spus, dacă luăm în seamă mărturisirile lui Valeriu Rusu despre avatarurile ediţiei din 1984.

Dacă se iveşte perspectiva reeditării acestei sinteze mai mult decît necesare ştiinţelor limbii de la noi, ne permitem cîteva observaţii rezultate dintr-o lectură aplicată a *Tratatului*... . Nu dorim altceva decît să venim în sprijinul acelui visat colectiv care s-ar ocupa de retipărirea lucrării şi să îndrepte – dacă erata noastră se confirmă – scăpările mai ales de natură redacţional-tipografică.

În ceea ce priveşte conţinutul propriu-zis, nu avem căderea să omitem opinii, dat fiind prestigiul incontestabil al autorilor, dar considerăm că ar trebui înlocuit termenul „macedoneană” cu „aromână” şi, de asemenea, preluarea modelului lingvistic reprezentat de capitala ţării să se facă admiţînd anumite rezerve[9].

Însemnările noastre privind nivelurile limbii şi reprezentarea lor nu sînt numeroase, dar pentru mai multă operativitate, le-am grupat astfel:

A. Fonetică

A.1. Vocale

a) *maică-mii, maică-tii, maică-sii* (cf. $DOOM_2$ − 2005), în loc de *maică-mi, maică-ti, maică-si* (TDR, p. 475, nota 123);

b) „*i* final afon” (p. 291 al. 5; p. 296, al. 2) ar trebui compatibilizat cu terminologia din $DOOM_2$: „*i* «şoptit», asilabic sau afonizat” – p. XXXIII) sau chiar cu altă accepţie;

A.2. Consoane

a) *ipocoristic* (p. 345, al. 3 jos), în loc de *hipocoristic* ($DOOM_{1,2}$);

b) în unele neologisme, consoana *s* intervocalică a depăşit statutul de stagiară şi a trecut la *z* (p. 757 ş.a.): *ocluzivă* (nu *oclusivă*) şi compusele cu *izo-*: *izoglose, izofone, izomorfe, izolexe* (cf. $DOOM_2$: „*cvasi-* se scrie şi se citeşte cu *s* – *cvasitotalitate, cvasiunanimi*), dar *izo-* cu *z* – *izofonă*, *izoglosă*, *izolexă* – p. XLIX, punctul 10), în loc de *iso-*;

[8] Al. Graur, *Cuvînt-înainte* la *Tratat de lingvistică generală*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1972, p. 6.

[9] Cf. *Bucureştiul văzut de Ion-Codru Drăguşanu: ironie, realism şi actualitate*, în „Limbă şi literatură”, nr. 1-2/2006, p. 64. În TDR, p. 202, al. 2 sus.

BDD-A1648 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:42 UTC)

c) la capitolul rezervat subdialectului bănăţean nu se discută despre rostirea lui *ş* ca *s* şi a lui *j* ca *z* (remarca de la p. 262, r. 1 jos e insuficientă, deşi sînt citate studiile lui Mircea Borcilă tipărite în 1965-1966 (*Bibliografie*, p. 790) şi al lui Romulus Todoran, din 1975 (*ibidem*, p. 834).

A.3. Litere

a) excludere

r: *graiurilo_ nordice* (p. 339, r. 21 jos); *dinte* (în loc de *dintre* – p. 201, r. 5 jos); *R*: TD_ I 765 (p. 185, al. 3 sus);

b) suplimentare/inutile

s: „complement de relaţie (exprimat, în româna literară, prin suspin): *a durmi nu pot durmi*" (p. 343, al. 7 jos), în loc de *supin;*

c) substituire

− „paletalelor", în loc de *palatalelor* (p. 285, r. 7 jos); „pronune conjunct" (p. 338, r. 24 jos), în loc de *pronume*; „onomaseologic", „semaseologic", pentru *onomasiologic* şi *semasiologic*, p. 735, al. 3 sus; (*teoria valurilor*, nu *teoria valorilor*; p. 739, r. 12 sus; „CUVINTE ŞI LUCRURI", nu LUCRĂRI, p. 742, r. 19 jos; (*nouveaux*, în loc de *nonveaux*), p. 753, r. 10 jos; (*dialectul* , nu *dialectal*), p. 758, r. 15 sus; *provensala*, nu *provansala*, p. 758, r. 5 jos; *(instră,* pentru *intră*), p. 761, r. 12 jos; (STRĂROMÂNĂ, nu STRĂROMANĂ), p. 770, r. 12 sus;

d) inversare/metateză: p. 771, r. 22 sus (*repertroiu*).

A.4. Accentul

− în cazul accentului dublu (principal + secundar), se impune diferenţierea prin poziţie: *mî□nalăltă* (p. 345, r. 9 sus); adesea nu este marcat, ca la p. 303, al. 3 jos; p. 735, r. 18 jos; p. 769, r. 14 sus: *États*; p. 758, r. 3 sus: *Étude*; termenul *koine* (cu accent pe ultima silabă) nu prezintă accentul grafic pe *e* (*koiné*) nici în $DOOM_1$ şi nici în $DOOM_2$.

B. Punctuaţia

B.1. Parantezele

− nemotivate: p. 740, r. 2-3 sus;

− lipsa unei paranteze: p. 314, r. 3 jos; p. 744, r. 14 sus; p. 750, r. 22 sus; p. 758, r. 15 jos; p. 760, r. 2 jos; p. 766, r. 16 sus (=;); p. 767, r. 27 sus; p. 7; p. 773, r. 20 jos;

− lipsa ambelor paranteze: p. 753, r. 1-2 sus; p. 770, r. 2 jos.

B.2. Ghilimelele

− lipsă: p. 732, r. 5 sus; p. 734, r. 7 sus („interlocutor");

− nemotivate, p. 190, al. 5 sus.

B.3. Punctul

− plasat incorect: p. 740, r. 24 sus; p. 753, r. 13 sus; p. 755, r. 23 jos; p. 756, r. 16 jos; p. 757, r. 17 sus; p. 758, r. 4 sus; p. 760, r. 18 sus; p. 761, r. 15 sus; p. 763, r. 12 sus; p. 763, r. 22 sus; p. 764, r. 21 sus; p. 765, r. 4 sus;

BDD-A1648 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:42 UTC)

p. 766, r. 1 jos; p. 768, r. 20 sus; p. 769, r. 17 sus; r. 1 jos; p. 772, r. 8 jos; p. 773, r. 6 jos;

− lipsă pe *i*: p. 303, al. 3 jos;

− echivalent cu punct şi virgulă: p. 321, r. 9 sus; p. 752, r. 17 sus;

− echivalent cu două puncte: p. 740, r. 10 sus;

B.4. Virgula

a) lipsă: p. 479, r. 7 jos; 515, r. 5 sus; p. 241, r. 12 jos; p. 321, r. 5 sus; p. 331, r. 14 sus şi r. 16 sus; p. 184, r. 22 jos, al. 1 jos, al. 2 sus, al. 3 sus; p. 185, r. 1,2,3,4 sus; p. 268, r. 15 sus; p. 284, nota 232; p. 268, r. 12 sus; p. 241, r. 19 sus; p. 243, r. 16 sus; p. 733, r. 20 jos; p. 734, r. 10 jos; p. 735, r. 2 sus; p. 737, r. 18 jos; p. 739, r. 17 jos; p. 743, r. 23 sus; p. 744, r. 16 sus; r. 21 sus; r. 24 sus; p. 750, r. 1 sus; r. 17 jos; p. 751, r. 21 jos; r. 7 jos; p. 752, r. 17 jos; p. 754, r. 4 sus; p. 755, r. 18 jos; p. 757, r. 11 sus; r. 9 jos; r. 3 jos; p. 758, r. 23 sus; r. 3 jos; p. 759, r. 22 sus; r. 18 jos; r. 10 jos; p. 760, r. 13 jos; p. 764, r. 1 jos; p. 766, r. 17 sus; p. 767, r. 4 sus; r. 6 sus; p. 769, r. 11 sus (+ apoziţie explicativă); r. 22 sus; p. 773, r. 9 jos; r. 7 jos;

b) nemotivată: p. 185, r. 10 jos; p. 192, r. 9 sus; p. 195, r. 12 sus; p. 243, r. 23 jos; p. 244, r. 7 sus; p. 263, r. 13 jos; p. 266, r. 13 jos; p. 267, r. 3 jos; p. 268, r. 14 sus; r. 19 sus; r. 22 sus; p. 269, r. 4 sus; p. 349, r. 23 sus; p. 481, r. 22 sus; p. 731, r. 5 jos; p. 733, r. 16 jos, r. 24 jos; p. 735, r. 6 jos; p. 738, r. 11 sus; p. 739, r. 4 sus (de două ori); r. 7 sus; r. 8 sus; p. 740, r. 22-23 sus; p. 741, r. 4 sus; p. 743, r. 2 sus (de două ori); p. 744, r. 17 sus; p. 745, r. 12 jos (+ ***sau***, adesea); p. 747, r. 7 sus; r. 17 sus; r. 22 sus; r. 28 sus (***J. C., Bouvier***); p. 751, r. 10 sus; r. 8 jos; p. 752, r. 23 sus; p. 753, r. 12 sus; p. 755, r. 24 jos; p. 756, r. 5 sus (+ ***sau***); p. 757, r. 5 jos (+ ***sau***); p. 759, r. 15 jos; p. 760, r. 22 sus (+ ***sau***); r. 6 jos; p. 761, r. 9 jos (+ etc.); r. 8 jos (+ ***sau***); p. 763, r. 18 sus (S, P); r. 3 jos (+ ***sau***); p. 764, r. 7 sus; r. 19 sus (apoziţia determinativă); r. 24 sus; r. 25 sus (+ ***sau***); r. 26 sus (S, P); r. 27 sus (+ ***sau***); r. 28 sus (S, P); r. 30 sus (S, P); p. 765, r. 18 sus; p. 765, r. 1 jos (***publiés,***); p. 767, r. 23 sus (S, P); r. 8 jos (+ c. direct); p. 768, r. 4 sus (+ ***sau***); r. 5 sus; r. 10 sus (S, P: „Schimbarea situaţiei, determină...”); r. 10 sus (+ c. direct); r. 17 sus (+ c. direct); p. 769, r. 14 (+ c. direct); p. 770, r. 3 jos; p. 771, r. 9 sus; p. 773, r. 6 jos (+ c. direct);

c) regimul grupului de două virgule

− absente: p. 762, r. 22 sus;

− nemotivate: p. 290, r. 7 sus; p. 752, r. 5-6 sus; r. 25 sus; p. 754, r. 12 sus; p. 764, r. 19 sus (, ***deci***,); r. 19-20 sus (, ***totuşi***,); r. 20 sus (+ c. direct); r. 14 jos (+ c. direct); r. 6 jos (+ ***şi***);

− absenţa celei de-a doua virgule: p. 262, r. 7 jos; p. 289, r. 4 jos; p. 736, r. 17 jos; p. 739, r. 12 sus; p. 750, r. 24 sus; p. 755, r. 6; p. 764, r. 1 sus; r. 10 sus; p. 769, r. 15 sus (unitate explicativă); p. 772, r. 13 sus (unitate sintactică explicativă); p. 774, r. 3 sus;

BDD-A1648 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:42 UTC)

− abundente/redundante/pleonastice: p. 320, r. 1-2 jos; p. 321, r. 16 jos; p. 738, r. 8 sus;
− echivalente cu alte semne de punctuaţie:
− cu o paranteză: p. 773, r. 20 jos;
− cu două linii de pauză: p. 9, r. 25 jos; p. 5, r. 6 jos (prima linie de pauză), într-o frază de 20 de rînduri; p. 731, r. 16-17 jos; p. 761, r. 16 sus: − *geografic* [...] *social* – ; p. 771, r. 20 sus (− *franceza, de exemplu* −);
− cu parantezele: p. 314, r. 3 jos;
d) substitutul altui semn de punctuaţie:
− în locul semnului punct şi virgulă: p. 10, r. 1 jos; p. 733, sus (conţinutul parantezei); p. 739, r. 21 jos ş.u.; p. 740, r. 17 jos; p. 749, r. 19 jos; p. 751, r. 19 jos; p. 757, r. 22 jos; r. 21 jos; p. 764, r. 18 sus; p. 772, r. 11 sus;
− în locul punctului: p. 742, r. 4 jos; p. 752, r. 13 jos;
− în locul liniei de pauză: p. 758, r. 5 jos („regionale”−);
− în locul cratimei: p. 769 (*David, jr.*), r. 12, 14, 16 sus;
e) substituită de alte semne de punctuaţie:
− înlocuită de două puncte: p. 741, r. 4 sus;
f) în combinaţie cu alte semne de punctuaţie:
− cu linia de pauză (plasată înaintea acesteia): p. 241, r. 25 jos; p. 740, r. 4 jos;
− cu paranteza (plasată înaintea acesteia): p. 737, r. 15 sus; p. 740, r. 24 sus; p. 741, r. 21 jos; p. 742, r. 10 jos; p. 745, r. 8 jos; p. 773, r. 13 jos;
− cu punctul (plasată în faţa acestuia): p. 762, r. 16 sus;
g) virgula utilitară/stilistică:
− cu intenţia de a evita cacofoniile: p. 747, r. 22 sus.

B.5. Două puncte
− substituite de punct şi virgulă – p. 736, r. 8 jos; p. 762, r. 15 sus;
− lipsă: p. 757, r. 25 sus (+ enumerare);
− suplimentare/inutile: p. 761, r. 12 jos;
− în locul virgulelor: p. 772, r. 18 sus.

B.6. Punctul şi virgula
− înlocuit de virgulă: p. 762, r. 19 sus;
− în locul punctului: p. 773, r. 17 jos;
− în locul semnului două puncte: p. 773, r. 16 sus.

C. Ortografia

C.1. Apostroful
− inconsecvent: p. 261, r. 18 jos (corect, la r. 19);
− echivalat cu cratima: p. 218, r. 2 jos.

C.2. Cratima
a) lipsă: p. 191, al. 6 sus; p. 731, r. 7 jos; p. 765, r. 3 sus; p. 769, r. 8 jos (*mass-media*);

BDD-A1648 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:42 UTC)

b) nemotivată: p. 196, r. 3 sus; p. 331, r. 12 sus; p. 742, r. 23 sus; p. 762, r. 23 sus; p. 765, r. 23 sus (*zigzag*); p. 766, r. 11 sus; p. 767, r. 14 sus;
c) substituită prin linia de pauză: p. 303, r. 10 jos;
d) în toponime (cratima toponimică)
− forme corecte la p. 798 (*Râmnicul Sărat*, nu *Râmnicu-Sărat*, în conformitate cu DOOM $_{1,2}$) şi p. 286 (*Alba Iulia* – DOOM$_2$, dar *Alba-Iulia*, în DOOM – 1982);
− incorectă: p. 209, al. 2 jos; (*Neagra-Şarului*);
e) incertă: p. 262, r. 22 jos.
C.3. Blancul
− absent: p. 303, al. 3 jos (*-a*, pentru – *a*); p. 308, al. 3 sus (*s-opucat*, pentru *s-o-pucat*); p. 314, r. 1 jos; p. 732, r. 2 sus (*dealtfel*, pentru *de altfel*), p. 342, r. 15 sus (*deasemenea*, pentru *de asemenea*); p. 751, r. 17 sus.
C.4. Litere majuscule
− p. 732, r. 4, 5, 7 jos; p. 740, r. 18 jos (în paranteză); p. 761, r. 7 jos (*vezi*, nu *Vezi*); p. 767, r. 14 sus (*Vezi*); r. 8 jos (*Vezi*); p. 771, r. 19 sus; r. 12 jos (Asociaţia Fonetică Internaţională); p. 773, r. 2 jos (*Vezi*).
D. Vocabularul
D.1. Îmbogăţirea vocabularului
− sintagma latinească *verba dicendi* este invariabilă: p. 266, r. 2 jos; p. 332, r. 1 jos; p. 340, r. 17 jos;
D.2. Structura morfematică a cuvîntului
a) Sufixe/sufixoide
− lexicale: *ucrainean* (p. 320, r. 1,2 jos; p. 201, r. 13 jos);
crişean (p. 285, r. 2 sus; p. 751, r. 15 jos; p. 770, r. 22 jos);
receptacul (p. 349, r. 3 jos, peste note);
subdialectul *moldovean* (p. 208), *moldovenesc* (p. 421, nota 21) – inconsecvenţă;
− gramaticale: *-ră* (sufix de plural), p. 308, r. 1 jos; p. 309, r. 9 sus.
b) Prefixe
− *de(s)-* (p. 349, r. 3 jos);
− *in-*/*im-* (p. 335, r. 11 jos).
c) Desinenţe
− verbale (*precedă*: p. 326, r. 3 sus; p. 335, r. 14 sus; p. 341, r. 8 sus; r. 17 sus; r. 22 jos; p. 342, al. 5 jos; p. 343, al. 3 jos; p. 344, al. 3 sus, al. 4 sus;
− nominale: *-uri/-e* (corect, *timbruri vocalice*, nu *timbre* – p. 288, r. 7 jos).
D.3. Semantică
− proprietatea termenilor: p. 185, r. 24 jos; p. 237, nota 1; p. 241, r. 8 sus; p. 307, r. 2 jos; p. 479, al. 4 jos; p. 754, r. 21 jos (*summum*, în loc de *sumă*);

BDD-A1648 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:42 UTC)

− vulgarizare: p. 263, r. 18 jos; p. 304, r. 13 jos;
− insuficienţă semantică: p. 761, r. 11 sus (*presiunii exercitate* [asupra acestora]).

E. Morfologie

E.1. Părţi de vorbire

a) Articolul
− hotărît propriu-zis enclitic *-l*: p. 190, r. 2 jos; p. 734, r. 13 jos; p. 761, r. 1 sus; p. 771, r. 23 sus;
− posesiv-genitival: p. 243, r. 14 jos; p. 764, r. 22 sus (AL UNUI...).

b) Pronumele
− relativ simplu: p. 761, r. 16 jos: *al cărei*;
− relativ compus: p. 304, r. 21 sus; p. 311, r. 10 sus;
− negativ ≠ nehotărît: p. 335 sus.

c) Numeralul
− cifre, în locul literelor: p. 758, r. 21 jos.

d) Verbul
− de separat alte părţi de vorbire decît verbul, la pp. 310-311.

e) Prepoziţia
− lipsă: p. 731, r. 1 sus (*în* atlase...); p. 735, al. 7 sus: „*cu* informator unic"; p. 737, r. 17 jos; r. 12 jos; p. 755, r. 4 sus;
− substituită cu altă prepoziţie: p. 740, r. 20 jos; p. 760, r. 15 jos; p. 770, r. 18 sus (*dintre*, nu *între*).

f) Conjuncţia
− absentă: p. 740, r. 5 sus; p. 765, r. 15 jos;
− corelative: p. 268.

E.2. Categorii gramaticale
− gradul de comparaţie al adjectivului: „mai mult sau mai puţin completă" (p. 757, r. 1 jos + p. 758, r. 1 sus); p. 77;
− depluralizare (singularul în locul pluralului): p. 479, r. 21 jos; p. 771, r. 10-11 sus;
− masculinul în locul neutrului: p. 738, r. 15 jos (*ambii versanţi* – $DOOM_2$).

F. Sintaxa

a) Topica: p. 185, r. 23 jos; p. 739, r. 8 jos („*la* care se referă..."); p. 740, r. 3 jos.

b) Acordul
− al unui termen generic: p. 194, r. 15 jos;
− al corelativului terminologic: p. 334, r. 8-10 jos;
− al predicatului cu subiectul: p. 192, r. 14-16 jos; p. 479, r. 17-18 jos, r. 4 jos; p. 737, r. 24 jos; p. 752, r. 18 jos;
− al verbului cu subiectul secundar: p. 73, r. 4 sus;
− al verbului cu numele predicativ multiplu: p. 761, r. 16 jos;

BDD-A1648 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:42 UTC)

− al adjectivului în genitiv-dativ: p. 738, r. 7 jos; p. 759, r. 24 jos.

G. Stil şi compoziţie

a) Pleonasm

− p. 243, r. 3 sus; r. 17 sus; r. 26 sus; p. 285, r. 7 jos; p. 289, al. 4 sus, r. 2; r. 5 jos; p. 290, r. 2 sus; p. 479, r. 17 jos; r. 7 jos; p. 736, r. 3 jos; p. 760, r. 9 jos.

b) Redundanţă

− p. 262, r. 12 jos; p. 730, r. 6 jos.

c) Hipercorectitudine

− p. 741, r. 18 sus („din punctul de vedere tipologic").

d) Cacofonii

− p. 269, r. 8 jos; p. 481, r. 16 sus; p. 744, r. 2 sus; p. 747, r. 22 sus; p. 748, r. 10 jos; p. 758, r. 12 jos.

e) Alineate

− p. 241 sus, al. 2; p. 733, al. 5 sus; p. 743, al. 3 sus („Referitor la...").

f) Ambiguităţi

− p. 741, r. 21-22 sus („trăsături conservatoare şi inovatoare").

g) Repetiţii

− p. 759, r. 19 jos (*faţa – faţă*).

Tabloul de mai sus s-a încheiat după o luptă strînsă cu noi înşine. Era gata să renunţăm, gîndind că demersul nostru este inutil. Depăşiserăm însă jumătatea drumului (inventarul ne-a luat două zile încheiate) şi calea de întoarcere ni se părea ruşinoasă. Ne-am amintit apoi că un cunoscut dialectolog tipărise un fel de jurnal de corector, bine primit de confraţi: avem nevoie de cineva care să vegheze şi la CUM scriem, nu doar la CE scriem. Mai mult decît atît: dacă materialul de faţă nu va fi suportul unei noi ediţii a ***Tratatului****...*, atunci să fie măcar o erată a acestuia. Sau, de ce nu, să-i fie de folos profesorului de limba şi literatura română, absolvent al unui curs de dialectologie care, sperăm, i-a stîrnit interesul[10]. Parcurgînd această *corrigenda*, va fi mulţumit că nu confundă „teoria valurilor" cu cea a valorilor şi că sintagma „cuvinte şi lucruri" trebuie să rămînă intactă.

Încheiem cu cîteva remarci: lista de erori (între care se detaşează cele referitoare la folosirea virgulei) nu afectează calităţile indubitabile ale ***Tratatului****...* (deşi nici pe departe nu este epuizat inventarul greşelilor); normele ortografice s-au modificat din 1984 încoace, iar cele din 2005 nu sînt aplicate unitar; era imposibil ca la o cantitate uriaşă de informaţie să nu se strecoare şi inexactităţi ţinînd de funcţionalitatea limbii române; admiraţia noastră pentru coordonatorul sintezei, dr. Valeriu Rusu, este uriaşă, nutrind speranţa că tot Domnia Sa va da la iveală o nouă

[10] Pe această temă, Vasile Frăţilă are un foarte util articol, publicat în „Limbă şi literatură" (I, 1985, pp. 110-120): *Importanţa dialectologiei şi a onomasticii în formarea profesorului de limba şi literatura română*.

BDD-A1648 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:42 UTC)

ediţie a *Tratatului*... (Pînă atunci, ne delectăm cu textele apărute sub semnătura sa în „Viaţa medicală”, la rubrica *Lexis*.)

Iar dacă va fi să apară varianta revăzută şi îmbogăţită a lucrării, propunem să se includă un indice de termeni şi altul de cuvinte şi afixe, utile pentru cititorul din ce în ce mai grăbit.

Bibliografie selectivă

Balacciu, Jana, Rodica Chiriacesu, *Dicţionar de lingvişti şi filologi români*, Bucureşti, Editura Albatros, 1978.

Caragiu-Marioţeanu, Matilda, Ştefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Romulus Todoran, *Dialectologie română*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1977.

Frăţilă, Vasile, *Importanţa dialectologiei şi a onomasticii în formarea profesorului de limba şi literatura română*, în „Limbă şi literatură” I, 1985.

Rusu, Valeriu, *Prefaţă* la *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Editura Scrisul românesc, 1984.

BDD-A1648 © 2012 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:42 UTC)